

İQTİSADİ AZADLIQ: AZƏRBAYCAN

*Sabit Bağirov,
Sahibkarlığın və Bazar
İqtisadiyyatının İnkişafına Yardım
Fondu*

Vacib suallar

1. İqtisadi Azadlıq nədir?
2. İqtisadi Azadlığı necə qiymətləndirmək olar?
3. Azərbaycanca İqtisadi Azadlığın artırılması nəyə görə vacibdir?
4. İqtisadi Azadlığın Azərbaycanda artırılması hansı islahatları tələb edir?

Heritage Foundation və Wall Street Journal-nın «Index of Economic Freedom» illik hesabatları

Fondun hazırkı metodologisinə əsasən İqtisadi Azadlıq İndeksi (İAI) “10 ayrıca azadlıqlar”ın (10 individual freedoms)[1] orta göstəricisidir. Bu “10 ayrıca azadlıqlar”dan (10AA) hər biri bu vəya digər ölkə iqtisadiyyatının müəyyən istiqamət üzrə liberal, açıq olmasını qiymətləndirən göstəricidir. göstərilir.

[1] <http://www.heritage.org/>

Heritage Foundation və Wall Street Journal-nın 10 İqtisadi Azadlıqları

1. Mülkiyyət hüququ
2. Korrupsiyadan azadlıq
3. Fiskal azadlıq
4. Hökumətin xərcləri
5. Biznesin azadlığı
6. Əməyin azadlığı
7. Monetar Azadlıq
8. Ticarətin azadlığı
9. Yatırımların azadlığı
10. Maliyyə azadlığı

Azadlıqlar qrupları

1. Qanunun aliliyi (Mülkiyyət hüququ, Korrupsiyadan azadlıq);
2. Məhdud hökumət (Fiskal azadlıq, Hökumətin xərcləri);
3. Tənzimlənmənin səmərəliyi (Biznesin azadlığı, Əməyin azadlığı, Monetar Azadlıq);
4. Açıq bazar (Ticarətin azadlığı, Yatırımların azadlığı, Maliyyə azadlığı)

Heritage Foundation və Wall Street Journal-nın «Index of Economic Freedom» 2010 illik hesabatı

1. “Mülkiyyət hüququ” özəl mülkiyyət toplamaq imkanlarının aydın qanunvericilik və dövlət tərəfindən təmin edilməsinin göstəricisidir.

Azərbaycan üzrə: 20.0

Heritage Foundation və Wall Street Journal-nın «Index of Economic Freedom» 2010 illik hesabatı

2. “Korrupsiyadan azadlıq” göstəricisi biznes mühitində korrupsiyanı qiymətləndirmək üçün istifadə edilir. Bu göstərici Transparency International beynəlxalq təşkilatının qiymətləndirmələrinə əsaslanır.

Azərbaycan üzrə: 24.0

Heritage Foundation və Wall Street Journal-nın «Index of Economic Freedom» 2010 illik hesabatı

3. “Fiskal azadlıq” gəlirlərə qoyulan vergi yükünü qiymətləndirən göstəricidir. Bu göstərici hesablanaraq həm fiziki şəxslər və korporasiyaların gəlirlərinə tətbiq edilən maksimal vergi dərəcələri, həm də Ümumi Daxili Məhsulda vergilərin payı nəzərə alınır.

Azərbaycan üzrə: 84.9

Heritage Foundation və Wall Street Journal-nın «Index of Economic Freedom» 2010 illik hesabatı

4. “Hökumətin xərcləri” bütün dövlət xərclərini, transfertləri və dövlət müəssisələrinin çəkisini nəzərə alan göstəricidir. İdeal halda dövlət yalnız ictimai rifahı təmin etməli və bu zaman minimal xərclər prinsipinə riayət olunmalıdır.

Azərbaycan üzrə: 63.7

Heritage Foundation və Wall Street Journal-nın «Index of Economic Freedom» 2010 illik hesabatı

5. “Biznes azadlığı” müəssisə yaratmaq, fəaliyyət göstərmək və müəssisəni bağlamaqda qısa müddətlik və sadəlik prinsiplərinə riayət edilməsidir. Ağır və artıq tənzimləmə qaydaları biznes azadlığına ən böyük maneələrdir

Azərbaycan üzrə: 68.6

Heritage Foundation və Wall Street Journal-nın «Index of Economic Freedom» 2010 illik hesabatı

6. “Əməyin azadlığı” biznesin və əməkçilərin bir-biri ilə dövlət tərəfindən məhdudiyətlər qoyulmadan münasibət qurmaq imkanlarını qiymətləndirən göstəricidir.

Azərbaycan üzrə: 81.6

Heritage Foundation və Wall Street Journal-nın «Index of Economic Freedom» 2010 illik hesabatı

7. “Monetar azadlıq” qiymətlərin sabitliyini və qiymətlərin dövlət tərəfindən tənzimlənməsi dərəcəsini nəzərə alan göstəricidir. Həm inflyasiya, həm də qiymətlərin dövlət tərəfindən tənzimlənməsi bazar iqtisadiyyatı prinsiplərini pozur. Mikroiqtisadi müdaxiləsiz sabit qiymətlər bazar iqtisadiyyatı üçün ideal şəraitdir.

Azərbaycan üzrə: 74.5

Heritage Foundation və Wall Street Journal-nın «Index of Economic Freedom» 2010 illik hesabatı

8. “Ticarətin azadlığı” malların və xidmətlərin ixracı və idxalında tarif və qeyri-tarif maneələrinin olmamasını qiymətləndirən göstəricidir.

Azərbaycan üzrə: 77.2

Heritage Foundation və Wall Street Journal-nın «Index of Economic Freedom» 2010 illik hesabatı

9. “Yatırımlar azadlığı” kapital, xüsusilə xarici kapital axınlarının sərbəstliyini qiymətləndirən göstəricidir.

Azərbaycan üzrə: 55.0

Heritage Foundation və Wall Street Journal-nın «Index of Economic Freedom» 2010 illik hesabatı

10. “Maliyyə azadlığı” bank əməliyyatlarının məxfiliyini və dövlətdən asılı olmamasını qiymətləndirən göstəricidir. Bazar iqtisadiyyatında azsəmərəli dövlət banklarına, sığorta və kapital bazarları kimi digər maliyyə institutlarına yer olmamalıdır.

Azərbaycan üzrə: 40.0

Beləliklə, iqtisadi azadlığın təmin edildiyi ölkədə fəaliyyət göstərmək o deməkdir ki:

1. Sənin mülkiyyət hüquqların dövlət tərəfindən tam qorunur;
2. Sən hakimiyyət qollarının korrupsiya təzyiqlərinə məruz qalmırsan.
3. Sənin gəlirlərindən ödənilən vergilər böyük deyil;
4. Sənin biznesin dövlət mülkiyyətində olan müəssisələrin haqsız rəqabəti ilə qarşılaşmır və dövlət sənin işlərinə əsassız müdaxilə etmir;
5. Sən çox asan və qısa müddətdə özəl şirkət və ya digər sahibkarlıq subyekti yarada bilərsən;
6. Sən işçilərin işə qəbulunda və işdən azad edilməsində dövlətin ağır tənzimləyici qaydalarından əziyyət çəkmırsən;
7. Sənin biznesin yüksək inflyasiya və qiymətlərin dövlət tərəfindən tənzimlənməsi şəraitində baş vermir;
8. Sənin xaricə ticarətində tətbiq edilən tariflər ağır deyil;
9. Sənin biznesinlə əlaqəli sərmayə yatırımları və axınları sərbəstdir;
10. Sənin bank sirlər qorunur;

İAI-nə görə ölkələrin təsnifatı

İAI	Mühitin qiymətləndirilməsi
● 80–100	Azad
● 70–79.9	Əsasən azad
● 60–69.9	Orta səviyyədə azad
● 50–59.9	Aşağı səviyyədə azad
● 0–49.9	Repressiv

NƏ ETMƏLİ?

1. Qanunun aliliyinin hər sahədə təmin etmək;
2. Məhkəmə müstəqilliyini təmin etmək;
3. Korrupsiya ilə qəti mübarizə aparmaq;
4. İnhisarçılığın aradan qaldırmaq;
5. Sosial vergilərnin azaltmaq;
6. Böyük özəlləşdirmənin tezləşdirimək;
7. ÜTT-na daxil olmaq;

**Diqqətinizə görə
təşəkkür edirəm**